

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. primum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

In Cap. primum.

SUMMARI A.

1. Cognatio spiritualis quatenus impedimento sit matrimonio contrahendo.
2. Iud. x. an subditum extra territorium suum citare possit?
3. Iudex extra territorium potest exercere ea, qua sunt voluntaria jurisdictionis.
4. Lite non contestata an & quando testes recipi possint.

FActi species hæc proponitur. Pater filiam suam cuidam civi Parisiensi in uxorem dedit. Hic post aliquot annos, quibus cum uxore vixerat, perpetrat homicidium, & idcirco solum vertit. Eo absente denuntiatur Episcopo, quod inter illum & uxorem suam subsit spiritualis cognatio, ex eo, quod pater puellæ eundem maritum ex fonte baptismatis suscepisset. Quare Episcopus curavit inquiri per literas suas de absente marito, qui expectatus per quinquennium non comparuit. Itaque hæc de re consultus S. Pont. rescribit Episc. Parisiensi, ut si manifesta sit inter eos cognatio spiritualis, aut legitimi accusatores & testes appareant, post adhibitam omnem diligentiam testes recipere, & causam decidere possit.

1. Ubi in primis observa, inter liberos suscipientis & susceptum è baptismo contrahi spiritua-lem cognationem, quæ non solum matrimonium contrahendum impedit, sed & contractum dirimit, c. 1. De cognat. spirit. in 6. Cui tamen hodie derogatum est per Concil. Trid. Sess. 24, c. 2, de reformat. matr. quod restricta est hæc cognatio spiritualis ad principales personas, non ad eorum liberos, sicut sup. ad tit. De cognat. spirit. annotavimus.

Occasione textus nostri movent hic Dd duplicem quaestionem: unam, An Iudex subditum suum extra territorium existentem possit citare? Alteram, quæ ratione, lite non contestata, iusserit summus Pont. recipi testes, & causam decidi, contra sit *Ve lite non contest. non procedatur ad testium receptionem?*

2. Quod ad priorem quaestionem attinet, ea admodum controversa est apud Dd. nostros. Sunt enim, qui putant subditum existentem extra ter-

ritorium iudicis ab eodem citari posse ad tribunal suum, per text. in l. Omnes 32, §. verum si apparitor & ibi Bald. C. De Episc. & Cler. & in l. 2. C. De officio Praef. urbi. Sunt qui contrarium existimant, per text. in c. Pastoralis De sent. & ra. iud. in Clement. in cap. 1, §. contrahentes De foro compet. in 6. Et horum ratio est, quod extra territorium jus dicenti non pareatur impune, l. fin. D. De iurisdic. & c. 2, in fine De constit. lib. 6. At verò citare jurisdictionis est, cum pertineat ad processum iudicii, §. fin. Instit. De poenat. tamen d. litig. adeo ut iudicium sine citatione ipso jure nullum sit, l. 1, §. item cum ex edicto D. Quasi sent. sine appellat. rescind. c. Ecclesia 10, sup. De constit. & c. 8, sup. De majorit. & obed. Adde, cum iudex extra territorium suum per se citare non possit, ergo nec que per alium. Per se idem, quod Iudex ex eodem territorio suum pro privato habeatur, hoc est, deponat personam iudicis, l. 3, D. De officio Praef.

Verior tamen sententia posterior est, quod scilicet citare non possit, sed requirere debeat iudicem illius territorii, in quo subditus degit, ut ab eodem citeatur, & remittatur ad iudicium suum, per text. in d. c. Pastoralis Cui cum non possis respondere Cynus, pro confirmanda priori sententia, tandem hoc responsum adfert, Transeat cum aliis erroribus Canonistarum. Refert eum Bart. ad l. 1 §. 1, D. De requir. reis. Imò contra aperto laborat errore ipse Cyn. quod jurisdictionem iudicis dilatat extra territorium suum, contra d. l. fin. & d. c. 2 De constit. lib. 6. Et quod attinet ad d. §. verum si apparitor, is §. agit de Praef. & o. praetorio (sicut legis inscriptio indicat) qui in totam provinciam jurisdictionem exercet. Non mirum igitur, si omnes provinciales ad suum tribunal vocet. Textus autem in d. l. 2, C. De officio Praef. urbi potius favet posteriori sententiae. Nam ibi inibetur Praefecto urbi, ne personas ex provincia ad se vocet, praeter officiales & homines ejusdem urbis seditiosos. Unde constat, Praefectum urbi regulariter non habere jurisdictionem in subditos in provincia existentes. Concludo igitur, iudicem extra territorium suum neminem ad se vocare posse, sed id curare debere per iudicem ejus territorii, in quo reus degit. Quamvis & id fieri possit per solum apparitorem sive nuntium; non quidem in eum finem, ut jurisdictionem in personam exerceat, sed ad eum effectum, ut si reus ad

ad hanc denuntiationem non comparet, mitti possit actor in possessionem bonorum ejus sitorum in territorio denuntiantis judicis, vel etiam possessionem decernere in alia bona per judicem loci exequendam, *cap. 1, §. contrahentes De foro compet. lib. 6.* Vide hac de re latius And. Gail. *lib. 1, Obs. 56.* Ubi tamen in fine errare videtur idem Gail, dum ait judicem domicilii citare posse subditum extra territorium ubique existentem, eò quòd subditus quocumque loco se vertat, semper subditus sit, ac proinde in loco domicilii citari possit: quia id adversatur *d. l. fin. D. De jurisd. & d. c. 2, De consuet. lib. 6.* Nec valet ratio And. Gail: tamen si enim subditus maneat extra territorium, non tamen quoad jurisdictionem, quam iudex extra territorium suum non potest exercere, adeoque ea territorii terminis circumscripta est, sicut constat *ex d. l. fin. & d. c. 2, & l. 3, D. De off. Praef. urbi.*

Ceterum non dubium est, iudicem extra territorium suum existentem posse exercere ea, quae voluntariae sunt jurisdictionis, hoc est, quae à voluntate sive petitione ejus pendent, veluti sunt manmittere, adoptare, *l. 2, D. De off. Procons. iudicem dare, l. fin. D. De off. Praef. urbi.* Sic Episcopus extra dioccesin suam beneficia potest conferre, *c. Post electionem 7, sup. De concess. praeb. Gl. & Panorm. ad c. Venit sup. De off. legas.* Item iudex extra territorium suum existens potest jubere citari subditum suum, qui in territorio est, quia & haec res voluntariae jurisdictionis est. Secus est in iis, quae sunt jurisdictionis contentiosae, hoc est, in quibus contentione sive conflictu partium proceditur. Haec enim cum cognitionem causae desiderent, non possunt aliter exerceri, quam sedente iudice pro tribunali, adeoque in loco majorum suorum, *l. penult. D. De iust. & jure iuncta l. A procedente 4, C. De dilationib.* Ut hinc obiter observandum sit, jurisdic-

tionem duplicem esse, voluntariam & contentiosam.

Jam ad textum nostrum redeundo, etiam si indicatur, maritum per literas Episcopi fuisse quaesitum, non idcirco inferitur eum citatum fuisse extra dioccesin suam: potuit enim latuisse extra civitatem in alia parte ejusdem diocesis, vel eum vagabundum fuisse, & sic per edictum publicum Episcopi in valvis Ecclesiae Cathedralis fuisse citatum, ut in specie *c. fin. sup. De dolo & contum.* ita quòd citatio legitime praecesserit cognitionem causae matrimonialis, de qua edicto citatio vide quae habet And. Gail. *lib. 1, Observ. 56.*

Quod alteram quaestionem attinet, cur scilicet summus Pont. jussit hoc textu nostro recipi testes, & causam decidi, lite nondum contestata? Respondetur, quòd quidem regulariter non procedatur ad testium receptionem & decisionem causae, antequam lis contestata sit: si tamen reus legitime citatus non comparet, mittitur actor in possessionem bonorum ipsius rei contumacis, juxta decisionem *cap. Quoniam frequenter 5, sup. De lite non contest.* Quae ratio in causa matrimoniali, cum fieri non possit in personam absentis, permittunt jura, ut in matrimonialibus causis, lite etiam non contestata, procedatur ad decisionem causae. Alii aliam rationem hujus rei reddunt. Sed frustra huic rei immoramur, propter text. in *c. Dispendiosam De jud. in Clement.* quo aperte permittitur iudicibus, ut absque litis contestatione, aliave solemnitate simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicii solemniter procedere possint in causis matrimonialibus, beneficialibus, decimilibus, & usurariis; nisi quòd sententia definitiva debeat ferri in scriptis; quod ultimum domtaxat pertinet ad solemnitatem iudicii, *l. 2, C. De sentent. ex brev. recitan. vide latius d. c. Dispendiosam, & cap. Sapè De verb. signif. in Clement.*

In Cap. A nobis 2.

Hunc textum quidam de accusatione matrimonii accipiunt, quidam de testificatione, quòd scilicet nulla horum fieri possit per scripturam, absente accusatore vel testibus.

Utraque interpretatio vera est, quam comprobat textus in *can. fin. xi. qu. 7, in can. Testes 12 qu. 9, in cap. Tua nos 8, sup. De cohabit. Cleric. in l. 3, §. divus D. De testib.*